

Опалинський Юрій Володимирович,
кандидат юридичних наук, доцент,
професор кафедри кримінального права
Національної академії внутрішніх справ

ПРОБЛЕМНІ ПИТАННЯ КВАЛІФІКАЦІЇ ЗЛОЧИНІВ ПРОТИ МИРУ, БЕЗПЕКИ ЛЮДСТВА ТА МІЖНАРОДНОГО ПРАВОПОРЯДКУ

Особливістю злочинів передбачених Розділом ХХ Кримінального кодексу України є їх зв'язок з міжнародним кримінальним правом, за яким ці діяння також визнаються злочинами. Відповідно, при здійсненні кваліфікації цих злочинів слід звертатися до міжнародно-правових джерел для з'ясування змісту норм або окремих понять.

Основними джерелами норм про такі злочини у міжнародному праві, де вони мають визначення злочини проти людяності або людства (термінологія потребує окремого розгляду) є: статuti Нюрнберзького (1945 р.) і Токійського (1946 р.) військових трибуналів; статuti міжнародних кримінальних трибуналів по Югославії (1993 р.) і по Руанді (1994 р.); Римський Статут Міжнародного кримінального суду (1998 р.); численні конвенції і резолюції ООН тощо. Слід зазначити, що перелік злочинів, які підпадають під юрисдикцію Міжнародного кримінального суду (далі – МКС), більш ніж достатній. Вони охоплюють майже всі злочини прояви які можуть бути вчинені під час збройного конфлікту відносно цивільного населення тощо. Так, за статтею 5 юрисдикція МКС, статтею 7 та 8 визначені злочини проти людства та військові злочини тощо [1]. Але, не останню роль тут відіграє національне кримінальне законодавство. Найбільш повно проблему правильної кваліфікації цих злочинів було розглянуто С. Мохончуком [2]. Їм було проаналізовано різні оціночні критерії та існуючі концепції цих злочинів у міжнародному і вітчизняному кримінальному праві.

Так, С. Мохончук зазначає, що принципи і норми, які визначають боротьбу з цими злочинами, органічно пов'язані з принципами і нормами, які регулюють боротьбу з іншими

посяганнями проти держави й особи. Цей органічний зв'язок виражається в тому, що зміст і система злочинів проти людства розвиваються у колі понять і інститутів (винуватості, співучасті тощо), відомих національному кримінальному праву. Але було б помилкою робити звідси висновок, що така спорідненість інститутів і понять переходить в їх тотожність і що злочини проти людства – це лише різновид загально- кримінальних злочинів. Навпаки, варто підкреслити, що такі інститути національного кримінального права, як склад злочину, співучасть, підготування тощо, отримують у боротьбі зі злочинами проти людства деякі нові риси за яких, кваліфікація злочинів пов'язана з вирішенням, що споріднює злочини проти людства з іншими злочинами та встановлення специфіки, що складає особливість таких злочинів [2].

Насамперед, С. Мохончук акцентує увагу на тому, що кримінальний закон, описуючи склад того чи іншого злочину, вказує їх конкретні риси. Склад злочинів проти людства набагато ширший. Адже його елементами є не окремі ознаки, а часом цілі склади загальнокримінальних злочинів. Злочини проти людства, особливо коли мова йде про агресію або порушення законів і звичаїв війни, охоплюють значну і різномірну групу деліктів, об'єднаних в єдине поняття, єдиний склад злочинів проти людства. Наприклад, склад воєнних злочинів узагальнює цілі групи загальнокримінальних злочинів (вбивства, зґвалтування, крадіжки тощо). У той же час «війна» як елемент складу агресії, у свою чергу, також значно відрізняється від «дії» як елементу складу кожного злочину, бо війна - це складна система дій [2]. Можливо з цим погодитись, але це ні в якому разі не впливає на кваліфікацію за національним кримінальним законодавством, де елементи складу злочинів проти людства мають коло самостійних загальнокримінальних складів.

Крім того, кожен злочин проти миру, людства або військові злочини кожного разу повинні отримувати самостійну правову оцінку, а надалі вже кваліфікуватися за сукупністю. Іншими словами, жоден із названих злочинів не може «поглинати» інший. Підставою для такого висновку є визнання відповідних інтересів забезпечення міжнародного миру, безпеки

людства, а також додержання правил ведення війни і військових конфліктів тощо [3].

Представлена позиція знаходить своє пряме підтвердження у рішеннях і діяльності міжнародних воєнних трибуналів. У діяльності Міжнародних трибуналів по колишній Югославії та Руанді де формально розділяються поняття «злочин проти міжнародного миру», «злочин проти безпеки людства» та «воєнний злочин» [4].

Таким чином, склад злочину проти миру та безпеки людства містить систему ознак, які знаходять закріплення у міжнародному кримінальному праві. Але юридична кваліфікація діяння, метою якої є встановлення відповідальності за скоєне відповідно до цих ознак, ґрунтується як на нормах міжнародного кримінального права, так і на національному кримінальному законі.

На останнє зазначимо, що недоліки національного кримінального законодавства та необхідність змін для коректного відображення найтяжчих злочини проти миру та безпеки людства обговорювалися на експертному круглому столі «Імплементация норм міжнародного гуманітарного права та Римського статуту Міжнародного кримінального суду до національного законодавства України», який відбувся у липні поточного року у парламенті України. Під час роботи круглого столу було зосереджено увагу на аналізі перешкод в українському законодавстві, які не дають змоги притягнути до відповідальності осіб за скоєння міжнародних злочинів, обговоренні можливості імплементації положень Римського статуту Міжнародного кримінального суду та стандартів міжнародного гуманітарного права у Кримінальний кодекс України. Презентовано проект Закону «Про внесення змін до Кримінального кодексу України щодо забезпечення його гармонізації до положень Римського статуту Міжнародного кримінального суду» [5].

Список використаних джерел

1. Римський статут Міжнародного кримінального суду. Міжнародні суди, ООН; Статут, Міжнародний документ від 17.07.1998 <http://zakon3.rada.gov.ua>.

2. Мохончук С. М. Проблеми юридичної кваліфікації злочинів проти миру і безпеки людства / С. М. Мохончук // Юрист України. – 2011. – № 4(17). – С. 71–76.

3. Кибальник А. Г. Преступления против мира и безопасности человечества / А. Г. Кибальник, И. Г. Соломоненко. – СПб. : Юрид. центр Пресс, 2004. – 383 с.

4. Устав Международного трибунала по Руанде (8 ноября 1994 г.). <http://www.licasoft.com.ua>. Устав Международного трибунала по бывшей Югославии (15 мая 1993 г.) / <http://volya.kharkov.ua>.

5. Імплементация норм міжнародного гуманітарного права та Римського статуту Міжнародного кримінального суду до національного законодавства України // Верховний Суд України. Офіційний Веб-Сайт // <http://www.scourt.gov.ua>.